

MAAKT GELD GELUKKIG?

Ruut Veenhoven, Erasmus Universiteit Rotterdam

Wat geld is weten we wel, maar wat is 'geluk' precies? Het woord geeft verschillende betekenissen. Er is voorbijgaand geluk zoals 'mazzel' of 'extase', maar ook meer duurzaam geluk zoals voldoening met het leven als geheel. Bij de vraag of geld gelukkig maakt gaat over dat laatste: geluk in de zin van levensvoldoening.

Levensvoldoening is iets wat je in gedachten hebt. Geluk kan daarom gemeten worden door er naar te vragen. Een veel gebruikte enquêtevraag luidt: "Alles bij elkaar genomen, hoe tevreden of ontevreden bent u met uw leven als geheel? Geef aan met een cijfer van 1 tot 10, waarbij 1 staat voor ontevreden en 10 voor tevreden". Deze vraag is ook voorgelegd aan een steekproef uit de Nederlandse bevolking. Mensen blijken geen moeite hebben met de beantwoording van deze vraag. Ze hoeven er niet lang over na te denken en minder dan 1% kruist de optie 'weet niet' aan. De meeste Nederlanders beoordelen hun leven positief. Het gemiddelde is 7,9. Dat wil niet zeggen dat alle Nederlanders zo gelukkig zijn; 2% beoordeelt het eigen leven met een vier of minder en 25% met een negen of meer.

Nu terug naar de vraag of geld gelukkig maakt. Eigenlijk zijn daarbij twee vragen in het geding. Eén vraag is of rijkdom van het land bijdraagt aan het geluk van de inwoners en om die vraag te beantwoorden moeten we vergelijken *tussen* landen. Een andere vraag is of persoonlijke rijkdom bijdraagt tot geluk en daarvoor moeten we vergelijken *binnen* landen. Inmiddels weten we al van 150 landen hoe gelukkig de mensen er gemiddeld zijn en van alle landen weten we ook het gemiddeld inkomen per hoofd van de bevolking. Als die gegevens tegen elkaar worden afgezet blijkt zonneklaar dat mensen in rijke landen gelukkiger zijn dan in arme landen. Betekent dat ook dat rijkdom van het land gelukkig *maakt*? Als dat zo is zouden we gelukkiger moeten worden als de welvaart stijgt en minder gelukkig als de welvaart daalt. In arme landen blijkt dat vaak het geval, maar in rijke landen vaak niet. In Nederland is bijvoorbeeld de welvaart sinds 1970 aanzienlijk gestegen, maar is het geluk vrijwel op hetzelfde (hoge) niveau gebleven. Het effect zit dus kennelijk niet alleen in de materiële welvaart als zodanig, maar in allerlei zaken die daarmee gepaard gaan, zoals vrijheid, gelijkheid, rechtszekerheid en goed bestuur. Dat alles is weer onderdeel van de moderne maatschappij die gekenmerkt wordt door een hoge graad van arbeidsverdeling en een ongekenke keuzevrijheid. Dat type samenleving sluit kennelijk goed aan op de aard van de mens, want we leven nu langer en gelukkiger dan ooit. Het is niet goed mogelijk het effect van materiële welvaart uit dit complex te isoleren.

In alle landen zijn veelverdieners meestal gelukkiger dan mensen die weinig verdienen. Die verschillen zijn groter binnen arme landen en dan binnen rijke landen. In Nederland gaat nog geen 5% van de verschillen in geluk gepaard met verschil in inkomen. Dat verband is verder nog deels gevolg van een effect van geluk. Geluk houdt ons gezond en actief en daarom verdienen gelukkige mensen meer. Het geringe effect van geld op geluk in rijke landen blijkt ook uit Engels onderzoek waarbij dezelfde mensen elk jaar werden ondervraagd. Deelnemers die een financiële meevaller hadden gehad, zoals een erfenis, bleken in het jaar van de meevaller wel een tikje gelukkiger te zijn, maar in het jaar daarop niet meer.

Als geld zo weinig uitmaakt in landen als Nederland, wat verklaart de verschillen in geluk dan wel? Ruim 30% zit in erfelijke factoren, zoals aangeboren gezondheid en persoonlijkheid.

Dat weten we uit analyses van het Nederlandse tweelingen register. Zo'n 10% van het verschil zit in sociale relaties en ook rond de 10% in opleiding en beroep. Toeval verklaart in een geordende samenlevingen zoals Nederland nog eens 10% van de verschillen in geluk. Verder weten we het nog niet.

Dan nog een laatste vraag: als geld zo weinig bijdraagt aan ons geluk, waarom werken we dan nog zo hard? Het spel is kennelijk belangrijker dan de knikkers. Geluk is een bijverschijnsel van gebruik van onze vermogens. We voelen ons daarom prettig als we lekker bezig zijn.